

BASIN AÇIKLAMASI

TRABZON MİLLETVEKİLİ
M. AKİF HAMZAÇEBİ'NİN

2005 MALİ YILI BÜTÇE KANUN TASARISININ
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI,
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI ve MALİYE BAKANLIĞI
BÜTÇELERİ İLE
GELİR BÜTÇESİ ÜZERİNDE

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNDA YAPTIĞI KONUŞMANIN ÖZETİ

✓ **Borç stokundaki gelişmeleri dikkatle değerlendirmek gerekir**

Sayın Bakanın değinmediği, borç stokuna değinmek istiyorum. Borç stokunu, iç ve dış borç stoku olarak ayırırsak, 2003 Aralık ve 2004 Ekim ayı arasında iç borç stokunda 31,2 katrilyon liralık, dış borç stokunda da 9,4 katrilyon liralık artış meydana gelmiştir. Toplamı, 40,6 katrilyon lira. 2002 sonundan 2004 Ekim ayına geldiğimizde, iç borç stokunun nereden nereye geldiğine bakarsak, iç borç stoku 2002 yılında millî gelire oran olarak yüzde 55 iken, 2004 Ekim ayında yüzde 53'e inmiş. Yani, iç borç stokunda ciddi bir iyileşme yok, 2 puanlık bir iyileşme var. Dış borç stokunda bir iyileşme gözüküyor, yüzde 34 olan oran, 2004 Ekim ayında yüzde 23 olmuş. Bir miktarı kur etkisi ile de burada bir azalmadan söz etmek gerekir. Ancak, önümüzdeki yıl hükümetin IMF ile yapmayı düşündüğü 3 yıllık yeni programla birlikte IMF'den alacağı borcu bu rakama ilave ettiğimizde (yaklaşık 12-13 milyar dolar veya belki başka bir rakam olacaktır) dış borç stokundaki bu iyileşmenin anlamlı olduğunu, gerçekte bir dönemi ortaya koymaktan uzak olduğunu görürüz. Bu rakam, yine, tekrar fırlayacaktır. Sanıyorum, Sayın Bakan, onun için, iç ve dış borç stoklarının millî gelire oranlarını vermedi; çünkü, iç borç stokunda bir iyileşme yok; dış borçta da şu an gözükten iyileşme, önümüzdeki yıl ortadan kalkacak.

✓ **Borç stokundaki bir gelişmeye de dikkatinizi çekmek istiyorum. Bir kere, kurdaki iyileşmenin, yani, Türk Lirasının aşırı değerli olmasının borçta yarattığı olumlu tabloyu unutmamalıyım. Kurun, bugünkünden yüzde 10 daha yüksek bir seviyede olması halinde, ilave karşılaşacağımız borç yükünün ne olduğunun hesabını Sayın Bakana bırakıyorum.**

✓ **Hazinenin piyasa üzerindeki baskısı artmaktadır**

İç borç stokunun dağılımına baktığımızda 2003 eylül sonu rakamları itibariyle şöyle bir tablo var: Borç stoku 194,5 katrilyon lira. Bunun yüzde 67'si, Hazinenin nakit borçlanmasını ifade ediyor. Kalan yüzde 33'ü de, nakit dışı borçlanmayı, yani, görev zararları karşılığı veyahut Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiş olan bankaların malî bünyelerinin iyileştirilmesi amacıyla verilen kâğıtlardan oluşuyor. 2004 Eylül sonuna geldiğimizde ise, bu yüzde 67'lik oranın, Hazinenin nakit borçlanmasının yüzde 72'ye çıktığını görüyoruz. Nakit dışı borçlanmadaki yüzde 33'lük oranın da yüzde 28'e indiğini görüyoruz. Yani, 5 puan birisi artarken, 5 puan diğeri azalıyor. Bunun anlamı, Hazine giderek piyasadan daha çok nakit borçlanıyor. Bu, Hazinenin piyasa üzerindeki baskısının arttığı anlamına gelmektedir.

✓ **Avrupa Birliđi rüzgârıyla bazı sorunlar ötelenmeye, ertelenmeye çalışılmaktadır**

2003 Eylül sonu itibariyle, yüzde 67'lik nakit borçlanmanın dağılımına baktığımızda, bunun yüzde 37'sinin banka dışı kesimde, yüzde 30'unun bankalarda, yüzde 33'ünün de kamuda olduğunu görüyoruz. 2004 Eylül sonunda banka dışı kesimdeki yüzde 37'nin payı yüzde 42'ye çıkmış. Yani, gerçek ve tüzelkişilerin ellerinde bulunan devlet iç borçlanma senedinin tutarı giderek artmış. İşte, reel faizin yeteri kadar düşmemiş olmasının gerisinde bu var. Gerçek kişilerin veya tüzelkişilerin, özel kesimin elindeki kâğıtların miktarı giderek artmakta, bu artış, borçlanma faizlerinin, reel faizlerin yeteri kadar düşmesini engellemektedir. Hükümetin piyasalara yeteri kadar güven verememesi, kararlı adımlar atamaması, reel faizin düşmesi yönündeki en büyük engeldir. Ekonomideki bekleyişler, ekonomi dışı yöntemlerle âdeta geçiştirilmeye çalışılmaktadır. Nasıl, 1 Mart tezkeresi öncesinde Irak savaşına bağlanan bütçe, tezkerenin reddiyle birlikte tekrar gerçeklere dönmüştür o zaman, şimdi de, Avrupa Birliđi rüzgârıyla bazı sorunlar ötelenmeye, ertelenmeye çalışılmaktadır.

✓ **Sayın Bakanım, yatırımların toplam tutarında bir artış var mı, sabit sermaye yatırımlarında nereye gidiyoruz, kapasite kullanımında nereye gelmişiz, bunları değerlendirin.**

Sayın Bakanın sunuşunu yadırgadım. Tarımsal sulamadaki arazi sulamasını, taşkın korumasını anlatıyor. Devlet Planlama Teşkilatının bütçe sunuşunda, makro değerlendirmeler yerine, taşkın koruma, toprak muhafaza, sulama gibi konuların metrekareleriyle birlikte verilmesini yadırgadım; Devlet Planlama Teşkilatının ciddiyetiyle bağdaştıramıyorum. Eğer bunları da verecekseniz, önceki yıllarla kıyaslamalı verin de görelim yani; taşkın korumada önceki yıllarda ne yapıldı, bu yıl ne yapıldı. Ya da bırakın, onları Enerji Bakanı burada versin. Siz, yatırımların toplam tutarında bir artış var mı, sabit sermaye yatırımlarında nereye gidiyoruz, kapasite kullanımında nereye gelmişiz, bunları değerlendirin. Devlet Planlama Teşkilatı, genel ekonomik hedefler, yatırımları bizden saklayacağına, oturup bunlarla uğraşsın

✓ **Nüfus artıyor ama işgücüne katılmıyor**

Sayın Bakanişsizlik dedi ve bir dönemi aldı. 2004'ün ikinci üç aylık döneminde yüzde 9,3'e indiğini söyledi. Aman ne güzel! Bu rakam, gerçekçi değil! Devlet Planlama Teşkilatına yakışan, işsizlik rakamını işgücüne katılma oranıyla birlikte değerlendirmektir. İşgücüne katılma oranı da, aynı dönemde yüzde 49,4'ten yüzde 49,2'ye inmiştir. Sayın Bakan acaba bunu neden söylemiyor. Yani, bakın, 2003-2004, ikinci dönemlerinde, 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus 48 798 000'den 49 694 000'e çıkıyor, 895 000 kişi artıyor. Bunun işgücüne katılanı sadece 342 000, kalanı işgücüne katılmıyor, yani, iş aramıyor. Bunun anlamı, nüfus artıyor ama işgücüne katılmıyor; yüzde 49,4'ten 49,2'ye düşüyor.

✓ **İşsizliğe karşı hükümetimizin bulduğu formül, Sayın Başbakanın Odalar Birliđi üyelerine yaptığı çağrıdır; herkes birer tane işçi alırsa, işsizlik sorunu çözüldür. 1,5 milyon kişiyi hükümet böyle istihdam eder. 2004 kayıtdışıyla mücadele yanında işsizlikle mücadele yılıydı; ama, Odalar Birliđi üyeleri de, doğrusu, Sayın Başbakanın dediğini yapmadılar, birer kişi almadılar, işsizlikle mücadele yılı olmadı bu yıl. Bence, Sayın Başbakan veya Sayın Bakanlarımız Odalar Birliğine birer çağrı daha yapsınlar.**

✓ **Mazot desteğinin gereği yerine getirilmemiştir**

Sayın Başbakanın bir açıklaması oldu, mazottan hareketle, çiftçiyi eleştirdi; “doğrudan gelir desteği alıyorsunuz, mazot desteği alıyorsunuz, hâlâ çiftçi çiftçi diyorsunuz, bu millet yatıp kalkıp sizi mi besleyecek...” Bunun siyasî değerlendirmesine girmiyorum; bunu, vatandaşımız zaten yapıyor; ama, mazot desteğine gelmek istiyorum. Bir kere, seçim taahhüdü olan mazot desteğinin gereği yerine getirilmemiştir. Mazot desteği nedir; mazot kullanan çiftçiye, özel tüketim vergisi düşürülmüş, daha düşük fiyatlı mazot vermektir. Hükümet ne yaptı; mazot kullansın kullanmasın, bütün çiftçilere 2003 yılı için sembolik bir ödeme yaptı, toplamı 636 trilyondur. Bunun birinci dilimi 2003’te ödendi, 2004’te de ikinci dilimi ödendi. Daha, 2004 yılı ödemesi yok. Siz, seçim taahhüdü olarak, buna bir seferlik demediniz. Çiftçiye ucuz mazot vereceğiz... Şimdi, ucuz mazot vermiş oldunuz mu? Ucuz mazot vermediniz Sayın Bakanım.

✓ **Hükümet vergide adaleti sağlayamamış hatta dolaylı vergilere yüklenerek daha da adaletsiz bir yapı oluşturmuştur.**

Vergiyle ilgili bir kısa değerlendirme yapmak istiyorum. Vergi yükü bir puan artıyor, yaklaşık 5 katrilyon liralık; vergi yükünde bir artış söz konusu; ama, nasıl arttığına, nerelerden artacağına bakarsak, önemli ölçüde, özel tüketim vergisi artışlarından geldiğini görüyoruz. Petrol ürünlerindeki Özel Tüketim Vergisi artıyor, alkollü içkiler ve sigara üzerindeki Özel Tüketim Vergisi yüzde 30’lar düzeyinde artıyor; dayanıklı tüketim malları üzerindeki Özel Tüketim Vergisi de yüzde 107 oranında artıyor; yani, buzdolabına, çamaşır makinesine önemli ölçüde vergi artışı düşünüyor -bütçe rakamlarına göre söylüyorum tabii- hükümet. Sayın Bakanım, bu, doğru bir yaklaşım değil. Sizin taahhüdünüz kayıtdışını vergilemekti, oradan vergi artışı sağlamaktı; ama, gördüğüm kadarıyla, vergiye çok yükleniyorsunuz ve 2004-2005 yılında dolaylı vergilerin oranı yüzde 73’e çıkıyor. Denilebilir ki, efendim, ne yapalım, bu kısa dönemde başka çaremiz yok; ama, hükümetin en büyük eleştirisi, bunu değiştirmektir, yani, bunu değiştirip, vergi adaletini sağlayacaktı. Hükümet, tam tersini yapmıştır. Aşırı derecede, dolaylı vergilere yüklenmiştir.

✓ **Hükümet, üç tane makro göstergeye sığınarak, enflasyon düşüyor, ihracat artıyor, faizler düşüyor, bütün bunlara sığınarak, her şey pembe diyor. Böyle bir tablo yok. Şüphesiz, o göstergeler olumlu; ama, bu olumlu göstergeler, toplumda bir heyecana, bir umuda dönüşmüyor; işsize istihdam imkânı yaratmıyor. İşsizliğin çözümünü Sayın Başbakan da bu noktada Odalar Birliğine talimat vermekte buluyor. İnşallah, talimatla bu istihdam alanı açılır.**

Kamuoyunun bilgisine sunulur.

NOT: 2005 Mali Yılı Bütçesinin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmelerine ve M. Akif HAMZAÇEBİ’nin konuşma metninin tamamına

<http://www.tbmm.gov.tr/butce/htm/pbk06122004.htm> adresinden ulaşabilirsiniz.